

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ORGAN VEYA DOKU NAKLİ VE ORGAN BAĞIŞI HAKKINDA BİLGİ TUTUM VE DAVRANIŞLARI

THE ATTITUDES AND BEHAVIORS ABOUT ORGAN DONATIONS AND TISSUE TRANSPLANTATION
OF MEDICAL SCHOOL STUDENTS AT AFYON KOCATEPE UNIVERSITY

Ahmet DUMANLI¹, Ömer Faruk AK², Reyyan Sümeyra GÜLENER², Furkan HORZUM²,
Buse Nur ÇAKAR², Atakan ATAKLI², Ömer Abdulaziz BİLGEÇ², Gürhan ÖZ¹

¹Göğüs Cerrahisi Anabilim Dalı , Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi
²Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencisi

ÖZ

AMAÇ: Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin organ transplantasyonu ve organ bağıışı hakkındaki tutumlarını ve bilgi seviyelerini araştırmak.

GEREÇ VE YÖNTEM: Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesinin ilk üç döneminde öğrenim gören her sınıftan 50'şer kişi olmak üzere toplamda 150 kişi rastgele olarak seçildi. Çalışma organ bağıışı konusunda 35 orijinal soruyu içeren toplam 150 anket ile yapıldı. Frekans dağılımları hesaplandı ve elde edilen veriler yüzde olarak değerlendirildi.

BULGULAR: Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesinin ilk üç döneminde öğrenim gören toplamda 150 öğrenci anket çalışmasına katıldı. Ankete katılan öğrencilerin demografik karakterleri incelendi. Katılımcıların %70'i organ bağıışı konusundaki bilgilerini tıp fakültesinde edindiklerini söylerken %30'u aile hekimleri, internet, yakın akraba-arkadaşları ve medyadan öğrendiklerini söylediler. Öğrencilerin %76'ı organ bağıışı yapmak istediklerini, %24'ü organ bağıışı yapmak istemediklerini bildirdiler. Baba eğitim düzeyi ile organ bağıışı isteği arasında anlamlı bir fark bulunmadı. Ancak anne eğitim düzeyi ile organ bağıışı isteği arasında belirgin fark vardı. Dönem ilerledikçe öğrencilerin kadavradan alınan organların bekleme süresi ile ilgili bilgi düzeylerinin arttığı ve dönemler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptandı

SONUÇ: Organ transplantasyon ihtiyacını karşılamak için sağlık personeli ve doktorlar dahil tüm halkımız organ bağıışı konusunda bilgilendirilmelidir. İlk ve orta eğitimden itibaren verilecek eğitim ile dini kaygıların ortadan kaldırılması planlanmalıdır.

ANAHTAR KELİMELE: Tıp fakültesi öğrencileri, organ, bağıış

ABSTRACT

OBJECTIVE: To investigate level of information and attitudes of the Afyon Kocatepe University Faculty of Medicine students about organ transplantation and donation.

MATERIAL AND METHODS: A total of 150 students (50 individuals in each class) randomly selected from the first three classes of Afyon Kocatepe University Faculty of Medicine. Questionnaire prepared with 35 questions including original questions and 150 questionnaires were taken into consideration. Frequency distributions were calculated and the obtained data were evaluated as percentage.

RESULTS: A hundred and fifty individuals participated in the questionnaire for Afyon Kocatepe University Faculty of Medicine period 1, 2,3 students. The demographic characteristics of the students participating in the survey were examined. While 70% of the respondents said they learned their knowledge about organ donation in the medical faculties, 30% were informed by family physicians, the internet, close relatives-friends and the media. Seventy-six percent of those surveyed said they wanted to donate organs, and 24% did not want to donate. There was no significant difference between the father education level and the desire to have organ donation. There was a significant difference between the father's level of education of the mothers and the desire to have an organ donation. There was a significant difference in the consciousness level between the related classes with the waiting period of the organs taken from cadaver and it was seen that the level of consciousness increased as the class stage increased.

CONCLUSIONS: To meet the needs of the organ transplantation; it should be emphasized that all health personnel, including physicians, and our people should be informed about organ transplantation. It should be planned to eliminate the existing religious concerns with the education that will be provided from the primary and secondary education.

KEYWORDS: Medical school students, organ, donation

Geliş Tarihi / Received: 06.04.2018

Kabul Tarihi / Accepted: 26.07.2018

Yazışma Adresi / Correspondence: Dr.Öğr.Üyesi Ahmet DUMANLI

Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Cerrahi Anabilim Dalı

ahmet_dumanli@hotmail.com

GİRİŞ

Organ nakli; görevini yapamayacak olan bir organ ya da doku yerine, canlı veya kadavra vericiden alınan işlev gören ve uyum gösteren organların nakledilmesidir(1,2). Organ bağıışı ise, bir kişinin hayattayken serbest iradesiyle tıbben yaşamı sona erdikten sonra doku ve organlarının başka hastaların tedavisi için kullanılmasına izin vermesidir (2). Canlı kişilerden organ alınması, organ veren kişinin yaşamını riske sokmayacak şekilde çift organlardan birini almakla mümkündür (1). Organ bağıışını kişinin konuya ilişkin bilgi ve düşünceleri, eğitim düzeyi, sosyo-kültürel faktörler ve dini inanç gibi birçok faktörün etkilediği görülmektedir (3). Kadavralardan organ nakledilebilmesi için tıbbi ölüm (beyin ölümü) olarak adlandırılan ölüm halinin gerçekleşmesi gerekir. Avrupa'da organ vericilerinin %80'i kadavra %20'si canlı kaynak iken Türkiye'de tam tersine %75'i canlı, %25'i kadavra kaynaklıdır (4,5). Bu fark ülkemizdeki aile bağlarının kuvvetli olmasına bağlanabilir (3).

Bu çalışma ile tıp fakültesi öğrencilerinin organ nakli ve bağıışı hakkındaki bilgi düzeylerini ölçtük. Bu konudaki eksik ve yanlış bilgilerini düzeltip bilinç düzeylerini artırmayı amaçladık.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmaya Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesi dönem 1, 2 ve 3. sınıfta okuyan, her sınıftan 50'şer öğrenci olmak üzere öğrenci işlerinden alınan listeden kapalı zarf metodu ile rastgele seçilen toplam 150 öğrenci katıldı. Özgün sorular içeren 35 soruluk anket hazırlandı ve 150 anket değerlendirilmeye alındı. Veriler SPSS'e yüklendi. Ki-Kare ve Wilcoxon testleri kullanıldı. Sıklık dağılımları hesaplandı ve elde edilen veriler yüzdelik olarak değerlendirildi.

Etik Kurul Onayı

Çalışmamız Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı'nın 15 Ocak 2018/23 sayılı etik kurulu onayı alınarak yapıldı.

BULGULAR

Ankete Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesi dönem 1, 2 ve 3. sınıfta okuyan 150 öğrenci katıldı.

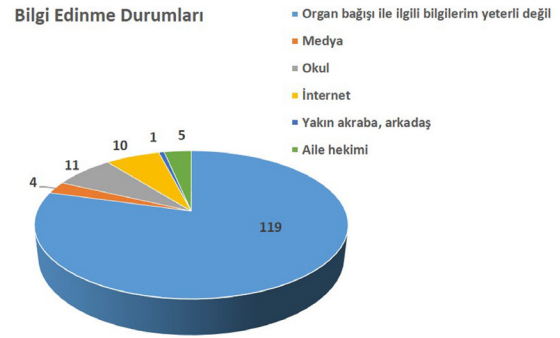
Ankete katılan öğrencilerin demografik özellikleri belirlendi (**Tablo 1**).

Tablo 1: Demografik özellikler ve öğrencilerin organ bağıışlama konusundaki tutumları

Özellikler		N	%
Cinsiyet	Erkek	70	46.6
	Kadın	80	53.4
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul Mezunu	25	21.9
	Ortaokul Mezunu	14	12.2
	Lise Mezunu	27	23.6
	Üniversite Mezunu	48	42.1
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul Mezunu	12	10.5
	Ortaokul Mezunu	17	14.9
	Lise Mezunu	25	21.9
	Üniversite Mezunu	60	52.6
Organ bağıışında bulunmak ister misiniz?	Evet	114	76
	Hayır	36	24

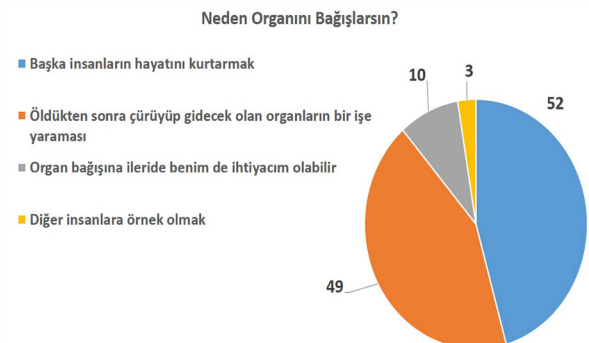
Ankete katılan öğrencilerin %70'i organ bağıışı ile ilgili bilgilerini tıp fakültesinde öğrendiklerini söylerken, %30'u aile hekimi, internet, yakın akraba, arkadaş ve medyadan öğrendiklerini bildirdi (**Şekil 1**).

Şekil 1: Katılımcıların bilgi edinme durumları

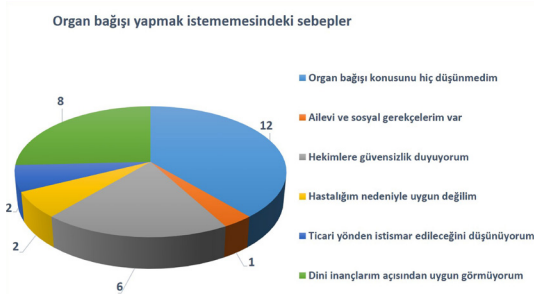
Ankete katılanların %76'sı organ bağıışında bulunmak istediklerini, %24 ü bağıışta bulunmak istemediklerini bildirdi. Katılımcılardan organ bağıışı yapmak isteyenlerin %45'i başka insanların hayatını kurtarmak, %43'ü ölünce organların boşa gitmemesi için organ bağıışı yapmak istediklerini belirtti (**Şekil 2**).

Şekil 2: Katılımcıların bağıış yapma sebepleri

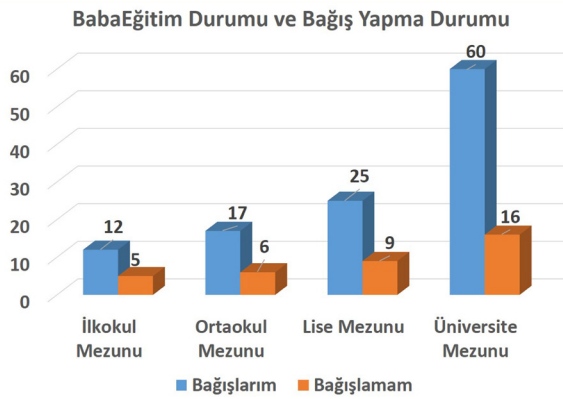
Organ bağışi yapmak istemeyenlerin %22.2'si konuyu düşünmediklerini, %14.7'si dini inançlarından dolayı organ bağışi yapmak istemediklerini belirtti (**Şekil 3**).

Şekil 3: Katılımcıların organ bağışi yapmak istememesindeki sebepleri

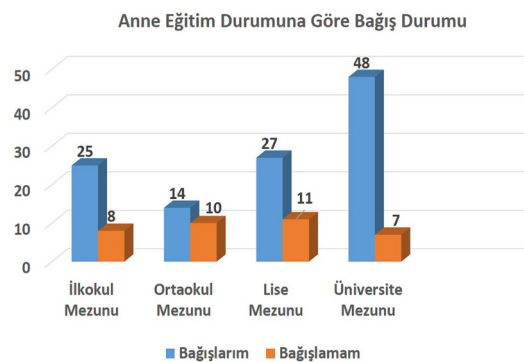
Baba eğitim düzeyi ile organ bağışi bulunma isteği arasında anlamlı fark bulunmadı ($p=0.849$), (**Şekil 4**).

Şekil 4: Baba eğitim düzeyi ve organ bağışi ilişkisi

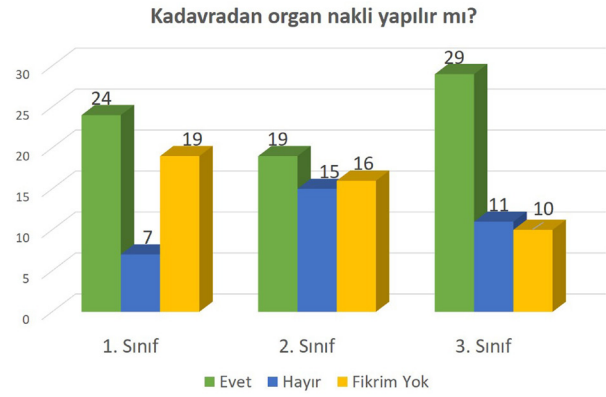
Anne eğitim düzeyi ile organ bağışi bulunma isteği arasında anlamlı fark bulundu ($p=0.038$), (**Şekil 5**).

Şekil 5: Anne eğitim düzeyi ve organ bağışi ilişkisi

Katılımcılara kadavradan organ nakli yapılabilir mi sorusuna verilen cevaplara bakıldığında sınıflar arası anlamlı fark olmadığı görüldü ($p=0.099$), (**Şekil 6**).

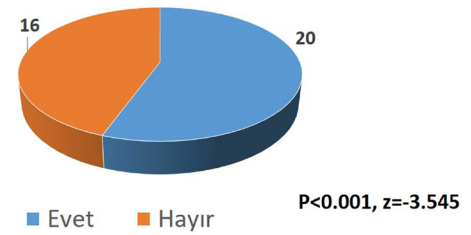
Şekil 6: Kadavradan organ nakli yapılır mı?

Organ bağışında bulunmak ister misiniz sorusuna hayır diyenlerin %56'sı aileden bir bireye organ nakli gerekirse bağışında bulunmak istediklerini belirtmiştir ve anlamlı fark vardır ($p<0.001$), (**Şekil 7**)

Şekil 7: Aileden bir bireyin organ nakli

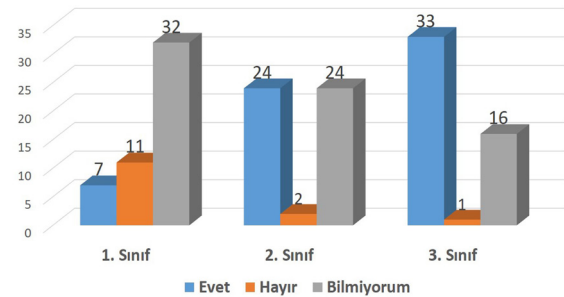
Organ Bağışi yapmayan kişilerin kendi ailesinden birine bağış yapıp yapmayacağı

Kadavradan alınan organların bekleme süreciyle alakalı sınıflar arası bilinç düzeyinde anlamlı fark olduğu saptandı ve sınıf düzeyi arttıkça bilinç düzeyi arttığı görüldü ($p<0.001$), (**Şekil 8**).

Şekil 8: Kadavradan organ nakli hakkında bilinç düzeyi

Kadavradan alınan her organın bekleme süreleri farklıdır

TARTIŞMA

Organ bağışi, bir insan yaşarken kendi iradesiyle organlarını bir başka insanın tedavisi için kullanılmasına izin vermesidir (1,2). Çalışmamızda ankete katılan öğrencilerin %76'sı organ bağışında bulunmak istediklerini belirtmişlerdir.

Savaşer S. ve ark'nın yaptığı çalışmada katılımcıların %72'si organ bağışına olumlu baktıklarını bildirmişlerdir (6). Kılıç S. ve arkadaşları yapmış oldukları çalışmada katılımcıların %56.6'sı organ bağışına olumlu baktıklarını bildirmişlerdir (2). Doğan M.D. ve ark'nın yaptığı çalışmada %38.7'si organ bağışında bulunmak istediklerini bildirmişlerdir(3). Yaptığımız çalışmada katılımcıların %14.7'si dini inançlarından dolayı organ bağış yapmak istemediklerini belirtti. Savaşer S. ve ark'nın yaptığı çalışmada katılımcıların %26.4'ü dini inançlarından dolayı bağış yapmak istemediklerini bildirmişlerdir (6). Doğan M.D. ve ark'nın yaptığı çalışmada %36'sı dini nedenlerle bağış yapmak istemediklerini bildirmişler (3). Kılıç S. ve ark'ı yapmış oldukları çalışmada katılımcıların %3'ü dini açıdan uygun bulmadıklarını bildirmişlerdir (2). Özer N. ve ark'nın yaptıkları çalışmada bağış yapmak istemeyenlerin %29.5'i dini neden olarak göstermiştir (7).

Organ bağış yapmak isteme ile anne eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p=0.038$). Baba eğitim düzeyi ile ise anlamlı bir ilişki yoktur ($p=0.849$). Sınıf düzeyi arttıkça kadavradan organ nakli konusunda bilinç düzeyi artmazken ($p=0.099$), kadavradan organ nakli yapıldığı takdirde alınan organların bekleme süresi hakkındaki bilgi ile sınıf düzeyi arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p<0.01$). Buda bize öğrencilerin organ bağış hakkında detaylı bilgisi olmadığını düşündürmüştür. Aynı zamanda katılımcıların % 70'i organ bağış hakkında bilgilerini okuldan edindiklerini belirtmiştir. Üstüner ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise katılımcıların %66.7'si bilgilerini televizyondan edindiklerini belirtmiştir (8). Özer N. ve ark yaptıkları çalışmada katılımcıların %43,4'ünün bilgileri televizyon ve gazeteden aldıklarını bildirmişlerdir (8).

Doğan M.D. ve ark'nın yaptığı çalışmada katılımcıların %19.4'ü okuldan, %17.7'si medyadan öğrendiklerini bildirmişlerdir (3). Organ nakli denilince katılımcıların akıllarına ilk gelen organlar böbrek (%37) ve karaciğer (%20) olmuştur. Koçak ve ark'nın yaptığı çalışmada da en sık böbrek nakli yapıldığı sonucu alınmıştır (5). Kara S. ve ark'nın yaptığı çalışmada organ nakli denilince ilk akla böbrek, kalp ve karaciğer geldiği gözlenmiş (5). Çalışmamıza göre,

katılımcıların %48'i kadavradan organ nakli yapılabilir derken, %55'i kadavradan organ nakledilebilmesi için beyin ölünün gerçekleşmesi gerektiğini bilmiyor idi. Koçak ve ark'nın yaptığı araştırmada da katılımcıların %43 oranda beyin ölümünün gerçekleşmesi gerektiğini bilmiyor idi (5). Çalışmamıza katılan öğrencilerin %70'i nasıl organ bağışlayacağını bilmiyor idi. Naçar ve ark'larının yaptıkları çalışmada da tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin %86'sının nasıl organ bağışlayacağını bilmediği saptanmıştı (9). Diyanet işleri yüksek kurulu, 396 sayılı kararı ile organ bağışının caiz olduğunu belirtmiştir (2,3,5-8). Katılımcılardan organ bağışında bulunmak istemeyenlerin %14,7'si dini inançlarından dolayı istemediklerini belirtmiştir. Koçak ve ark'nın yaptığı çalışmada katılımcıların %4.1'i organ bağışının dini açıdan sakıncalı bulduklarını belirtmişlerdir (5). Kıraklı ve arkadaşları yaptığı çalışmada, bağışta bulunmak istemeyenlerin %87'si dini inançlarını gerekçe göstermişlerdir (10). Çalışmamızdaki katılımcıların %81'i organ bağış çalışmalarını yeterli bulmamış, %93'ü organ bağış hakkında eğitim almamış ve organ bağış hakkında bilgilerini yetersiz bulmuştur.

SONUÇ

Sonuç olarak, organ nakli birçok hastanın tedavileri için halen tek umut olup nakil bekleyen hasta sayısı her geçen gün artmaktadır. Ancak ülkemizdeki sağlık personeli dâhil her kesimde organ nakli konusundaki bilgi seviyesi oldukça yetersiz durumdadır. Organ nakline olan ihtiyacın karşılanması için öncelikle hekimler olmak üzere tüm sağlık personelinin ve halkımızın organ nakli konusundaki eğitimlerine önem verilmelidir. Organ nakline karşı, mevcut olan dini kaygıların ilk ve orta eğitimden itibaren verilecek eğitimle giderilmesi planlanmalıdır. Organ nakli bekleyen hastaların çekmiş oldukları ıstırapların anlaşılabilmesi için de toplumsal iletişim araçları daha etkin kullanılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Kavurmacı M, Karabulut N, Koç A. Koç Üniversitesi öğrencilerinin organ bağış hakkındaki bilgi ve görüşleri. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi 2014;11 (2): 15-21.
2. Kılıç S, Koçak N, Türker T, Gürpınar H, Gülerik D. Kız üniversite öğrencilerinin organ bağış konu-

sundaki tutumları ve bu tutumlarına etki eden faktörler *Gülhane Tıp Dergisi* 2010; 52: 36-40.

3. Demir Doğan M, Uzun İ, Kaya N, Ekinci H, Altınkaynak M. Üniversite öğrencilerinin organ bağışına bakış açısı ve bilgi düzeyleri. *HSP* 2016; 3(2):99-105.

4. Gürkan A. Organ transplantasyonu ve hemşirelik bakımı. *Hemşirelik Forumu* 1(14): 178-182, 1999.

5. Koçak A, Aktaş EÖ, Şenol E, Kaya A, Bilgin UE. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin organ nakli ve bağış hakkında bilgi düzeyi *Ege Tıp Dergisi* 2010; 49(3): 153-160.

6. Savaşer S, Mutlu B, Çağlar S, Doğan Z, Cabulat N. Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin organ bağışına bakışları. *İ.Ü.F.N. Hem Derg* 2012;20 (1): 1-9.

7. Özer N, Sarıtaş S, Özlü Z.K. Hemşirelik öğrencilerinin organ nakli ve bağış konusundaki bilgi ve düşüncelerinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2010; 13: 2.

8. Kara S, Salman Z, Öngel K. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi sağlık personelinin organ bağışına bakışı. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2012 ;11(1):33-39.

9. Naçar M, Çetinkaya F, Kanyılmaz D, Tokgöz B, Utaş C. Hekim Adaylarının Organ Nakline Bakış Açıları. *Official Journal of the Turkish Society of Nephrology* 2001;10(2):123-128.

10. Kıraklı C, Uçar ZZ, Anıl AB, Özbek İ. Yoğun Bakım'da Beyin Ölümü Kesin Tanı Süresinin Kısaltılmasının Organ Bağış Oranlarına Etkisi *Yoğun Bakım Derg* 2011; 1: 8-11.